

26.2.2017

Varhaista tukea nuorelle 2013-2016

Pia Fraktman projektivastaava, Susanna Lindholm projektityöntekijä

Varhaista tukea nuorelle hanke,
loppuraportti

Varhaista tukea nuorelle 2013-2016

Pia Fraktman projektivastaava, Susanna Lindholm projektityöntekijä

Sisällys

Taustaa.....	2
Hankkeen tavoitteet.....	2
Hankehallinnointi.....	3
Toimintakertomus.....	4
Toimintavuosi 2013.....	4
Toimintavuosi 2014.....	5
Toimintavuosi 2015.....	6
Toimintavuosi 2016.....	8
Yhteenveto.....	10

Taustaa

Tarve nuorten syrjäytymistä ehkäisevien palveluiden ja palveluohjauksen kehittämistyöhön Keski-Pohjanmaalla, nousi esiin palveluissa ”ruohonjuuritasolla” työskentelevien aloitteesta. Nuorten tukipalveluissa toimivat työntekijät toivat esille mm. että erityistä apua tarvitsevia nuoria, ja heidän hyvinkin vakavia ongelmia kohdatessaan, henkilöstö jää usein keinottomaksi, eikä aina ole tietoa mihin nuorta ohjaisi apua saamaan. Sosiaali- ja terveystieteiden palveluissa toimivien kokemus oli taas, että lähes säännönmukaisesti nuoret päätyvät avun piiriin aivan liian myöhään.

Nuorten palvelujärjestelmän kehittämiseksi oli Keski-Pohjanmaan alueella toteutettu kaksi kartoitusta vuosina 2005 ja 2011. Jälkimmäinen kartoitus toteutettiin Keski-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin alueellisen kuntoutuksen asiakasyhteistyötoimikunnan toimesta syksyllä 2011 nuorten kuntoutuspalveluiden aukkopaikoista. Kyselyn vastauksista nousi selkeä tarve keskipohjalaisien nuorten varhaisen tuen kehittämiselle ja eri toimijoiden yhteistyön sekä koordinoinnin kehittämiselle. Kyselyyn vastanneilla organisaatioilla oli vuonna 2010 arviolta n. 200 nuorta, joiden oppimisvaikeuksien kartoitukseen, hoitamiseen tai kuntoutukseen ei voitu organisaatiossa paneutua esim. taloudellista resursseista tai henkilöstöpulasta johtuen.

Sektorirajat ylittävän yhteistyön käynnistymiseksi järjestettiin useita suunnittelupalavereita syksyn 2011 ja kevään 2012 kuluessa, joissa oli mukana laaja joukko nuorten kanssa työskenteleviä taho- ja suunnittelupalavereita järjestettiin toimijoiden yhteisen tahtotilan kartoittamiseksi ja vahvistamiseksi sekä eri toimeenpano- ja rahoitusvaihtoehtojen etsimiseksi. Valmisteleva työryhmä päätyi siihen, että yhteistyön organisoiminen voisi parhaiten tapahtua yhteisen hankkeen avulla. Keski-Pohjanmaan sosiaalipsykiatrinen yhdistys lupautui hankkeen hallinnoijaksi. Yhdistys anoi ja sai Raha-automaattiyhdistykseltä rahoituksen hankkeelle, jonka kestoksi suunniteltiin 2013 – 2016.

Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteena oli parantaa 13–29 vuotiaiden keskipohjalaisnuorten mahdollisuuksia löytää oman erityistarpeensa edellyttämä apu ja tuki riittävän ajoissa ja matalalla kynnyksellä. Tarkoituksena oli olla mukana luomassa alueelle toimintarakennetta, jossa toimijat yli sektorirajojen yhteistyössä nuoren ja hänen perheensä kanssa, etsivät kunkin nuoren tilanteeseen sopivan avun ja tuen.

Tarkoituksena ei ollut hankkeen puitteissa luoda uutta toimijaa tai yksikköä ja näin lisätä taloudellisen resursoinnin tarvetta alueella. Pyrkimyksenä oli paitsi virittää yhteistä tahtotilaa palveluita tuottavien toimijoiden kesken myös yhdistää olemassa olevia voimavaroja, lisätä yhteistyötä, koordinoitua ja keskinäistä tietoa olemassa olevista vaihtoehtoista. Hankkeessa pyrittiin tietoisesti myös selkiyttämään kolmannen sektorin toimijoiden mahdollista roolia nuorten matalan kynnyksen tukipalveluissa.

Tavoitteena oli myös ehkäistä eri tahojen päällekkäistä ja joskus erisuuntaistakin työskentelyä nuoren kanssa. Hankkeessa pyrittiin kokoamaan yhteen nuorten kanssa toimivia tahoja paitsi kunnallisia, myös kolmannen sektorin, sekä ohjaamaan ja tukemaan alueellisen palveluohjauksen suunnittelua.

Hankehallinnointi

Hankkeen hallinnoinnista ja taloudesta vastasi Keski-Pohjanmaan sosiaalipsykiatrinen yhdistys ry, joka on myös seurannut hankkeen etenemistä, tavoitteiden saavuttamista sekä vastannut hankkeen toteutusta etenemisestä. Yhdistyksen edustaja toimii projektipäällikkönä. Hankkeeseen oli palkattu kaksi 100% työntekijää.

Lisäksi hankkeen toiminnallisen työn ohjaukseen muodostettiin pieni, tiiviiseen työskentelyyn kykenevä projektiryhmä, joka toimii hanketyöntekijöiden käytännön ratkaisujen tukena. Projektiryhmän muodostavat Keski-Pohjanmaan sosiaalipsykiatrisen yhdistys ry:n toiminnanjohtaja Leena Veiskola, työtoimintalinjan työtoiminnanjohtaja Harri-Heikki Niemi sekä projektivastaava Pia Fraktman ja projektityöntekijä Pia Hakala (05/2013-04/2016) ja projektityöntekijä Susanna Lindholm (05/2016-02/2017).

Hanketta ohjaamaan muodostettiin laaja-alainen ohjausryhmä. Ohjausryhmässä oli edustettuna sekä suunnittelussa mukana olleita, hankkeen aikana mukaan tulleita yhteistyötahoja ja hankkeen toteutumisen kannalta keskeisiä yhteistyötahoja. Ohjausryhmä kokoontui hankkeen aikana 2-3 kertaa vuodessa. Siihen valitut jäsenet edustivat organisaatioitaan ja toimivat linkkinä hankkeen ja sen toimialueen organisaatioiden välillä.

Hankkeen ohjausryhmässä edustettuina ovat: Keski-Pohjanmaan erikoissairaanhoidon ja peruspalvelu kuntayhtymä (Psykiatrian tulosalue, Fysiatrinen ja kuntoutuspalvelut), Kokkoyösäätiö, Nuorisokeskus Villa Elba, Kokkolan kaupunki (sivistystoimi, sosiaali- ja terveystoimi ja nuorisotoimi), Omaiset mielenterveystyön tukena Vaasan seutu ry/FinFami, KELA, Kokkolan 4H – yhdistys ry., Kaustisen 4H –yhdistys ry., Peruspalveluliikelaitos Jyta, Kannuksen kaupunki, Kokkolan perheneuvola, Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä ja Perhon kunta. Lisäksi ryhmässä on ollut mukana hanketta hallinnoivan yhdistyksen toiminnanjohtaja, työtoimintalinjan johtaja sekä molemmat hanketyöntekijät. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi niin ikään hallinnoivan organisaation hallituksen edustaja.

Toimintakertomus

Seuraavissa kappaleissa kuvataan hankkeen toimintaa ja etenemistä sekä eri toimintoja. Hankkeen varsinainen toiminta käynnistyi henkilöstön rekrytoinnin myötä 5/2013 ja päättyi 2/2017. Toimintakertomuksessa halutaan kuvata toiminnot mahdollisimman kattavasti. Kaikkien toimintavuosien ajan toteutuvat suunnitellusti ja aikataulun mukaisesti hankkeen arviointi, tiedottaminen sekä hankkeen raportointiin liittyvät toimet..

Hanke on osaltaan ollut aktiivisesti mukana monenlaisissa nuorten kanssa toimivien tahojen verkostoissa ja pyrkinyt näissä tuomaan esiin järjestötoiminnan näkökulmaa alueella sekä tietoa nuorten matalan kynnyksen palvelutarpeista sekä palvelukokemuksista. Näitä ovat mm. päihdepäihkinä- työryhmä, sentteri-työryhmä, Vetelissä toimiva lasten ja perheiden verkosto, Kokkolan lasten ja nuorten ohjaus- ja palveluverkosto. Hanke on ollut aktiivisesti myös tuottamassa ja kehittämässä myös monialaisia verkostoja, kuten nuorten portaattoman hoidon kehittämistyöryhmä jonka tavoitteena on lapsille ja nuorille suunnattujen palveluiden kehittäminen Keski-Pohjanmaalle muodostettavan sote-hankkeen mukaisen Soiten sisällä ja ulkopuolella, sekä nuorten kanssa toimivien aamiaisverkostosto. Hanke on koko toimintansa ajan pyrkinyt tekemään monialaista yhteistyötä alueella toimivien järjestöjen kanssa (mm. 4H, SPR, liikunta-alan järjestöjä, Ehjä ry., Finfami)

Toimintavuosi 2013

Myönteisen rahoituspäätöksen ja henkilöstörekrytointien jälkeen hanke käynnistyi toukokuussa 2013. Ensimmäisen toimintavuoden tavoitteita ohjasivat eri tavoin hankkeen käynnistämiseen liittyvät toimet kuten työntekijöiden perehtyminen, hankesuunnitelman tarkentaminen sekä taustaselvitysten laatiminen.

Varsinainen hanketyö aloitettiin tutustumiskäynneillä sekä hanketta suunnitelleiden toimijoiden tapaamisilla. Alkukartoituksen aikana hanketyöntekijät tutustuivat alueen etsivien nuorisotyöntekijöiden toimintaan, erilaisten alueellisten nuorten kanssa toimivien työryhmien toimintaan sekä tapasivat muita alueellisia toimijoita ja hankkeen suunnittelussa mukana olleita tahoja. Työntekijät kävivät Seinäjoella tutustumassa hankesuunnittelussa mallina käytetyn lasten ja nuorten tukipalveluita tuottavan Pilarin toimintaan.

Alkukartoituksen osana toteutettujen tapaamisten aikana alueellisilta toimijoilta kerättiin suullista palautetta nykyisen palvelujärjestelmän ongelmista ja kipukohtista. Toistuvina teemoina tuotiin esille seuraavia;

- ✓ palvelujärjestelmä pirstaleinen
- ✓ yhteistyö minimissä, ei tiedetä mitä muut toimijat tekevät, työn päällekkäisyys
- ✓ nuoret tulee hoidon piiriin liian myöhäisessä vaiheessa, ongelmat moninaisia/ haastavia
- ✓ koordinoinnin ja vastuun puute/roolien esille tuominen; kuka tekee mitään ja missä vaiheessa
- ✓ palveluohjauksen tarve suuri
- ✓ perustason vahvistamista, luovien ratkaisujen löytyminen tilanteen selkiyttämiseksi – ei resursseja lisää – resurssien jakaminen ja priorisointi
- ✓ verkostotyön näkyväksi tekeminen – yhdessä rinnalla kulkien
- ✓ painopiste ennaltaehkäisevään työhön ja terveyden edistämiseen – pois korjaavasta työstä

Hanketyöntekijät laativat kuvauksen nykytilasta ja palvelujärjestelmästä sekä kirjoittivat tarkennetun hankesuunnitelman ja laativat jatkohankehakemuksen. Hankkeessa käynnistettiin kunnittaiset kuulemistilaisuudet. Kuulemisilla kerättiin tietoa palveluista, niiden toimivuudesta, mahdollisista kompastuskivistä sekä nuorten kokemuksia palveluiden tarpeista ja järjestelmän toimivuudesta. Kuulemisia edeltävästi toteutettiin hanketyöntekijöiden laatima sähköinen kysely toimijoille sekä

nuorille. Tavoitteena oli saada mahdollisimman kattava kuva palveluiden koetusta nykytilasta palveluita tuottavien ja käyttävien näkökulmasta.

Vuoden 2013 aikana laadittiin tavoitteiden asettelussa hyvin onnistunut, konkretisoiva tarkennettu hankesuunnitelma. Onnistuneesti lisättiin keskustelua nuorten hyvinvoinnista toiminta-alueella ja tuotiin eri toimijoita yhteen ja tuettiin näiden keskinäistä verkostoitumista. Nuorten ääni saatiin kuulumaan kunnittaisten kuulemistilaisuuksien yhteydessä osin paikan päällä ja osin sähköisen kyselyn kautta. Vaikka ensimmäinen vuosi oli toimintavuotena suunniteltua lyhyempi, sen aikana tehtiin jälkikäteenkin arvioiden onnistuneita tarkennuksia hankesuunnitelmaan ja luotiin onnistuneet puitteet yhteistyölle mm yhteistyösopimusten puitteissa, eri toimijoiden kanssa, sekä luotiin pohjaa koko kehittämistyölle. Yhteistyön olennaisena runkona ovat hankeaikana olleet ne alkuvaiheen aiesopimukset joista sittemmin laadittiin yhteistyösopimukset, joita tässä vaiheessa oli 19 eri toimijatahon kanssa

Toimintavuosi 2014

Toisen toimintavuoden (2014) aikana saatettiin loppuun kunnittaiset kuulemiset sekä niiden raportointi ja käynnistettiin matalan kynnyksen palveluohjauksen kehittämiseen liittyvää konkreettista yhteistyötä toiminta-alueella. Toisen toimintavuoden aikana käynnistettiin myös käynnistetty useamman tutkimuksellisen opinnäytetyön yhteistyö paikallisen ammattikorkeakoulun kanssa. 2014 vuoden loppuun mennessä ensimmäiset kokemukset matalan kynnyksen palveluohjauksen suunnittelu- ja kehittämisprosesseista ovat valmiita kahden alueen kunnan, Kannuksen ja Perhon kanssa.

Kuulemistilaisuudet saatettiin loppuun kaikkien alueen kuntien osalta. Kuulemistilaisuuksien tuotokset ja ennakkokyselyiden tulokset koottiin yhteen ja laadittiin raportti prosessista ja sen tuloksista. Hankekuulemisten tuloksia avattiin toimijoille järjestämällä kolme alueellista (Kokkola, Lestijokilaakso ja Perhojokilaakso) palauteseminaaria. Vuoden 2014 aikana kuulemistilaisuudet ja -raportti sekä palauteseminaarit, tuottivat merkityksellistä tietoa palveluiden saatavuudesta niin toimijoiden kuin nuortenkin näkökulmassa.

Kevään aikana sovittiin kaikkiaan kolmesta ammattikorkeakoulutasoisesta opinnäytetyöstä hankkeelle. Opinnäytetöissä tutkitaan nuorten kokemuksia palveluiden saatavuudesta sekä heidän näkemyksiään matalan kynnyksen palveluiden määreestä. Hanke tarjoaa töiden tekijöille ohjausta työelämän edustajan roolissa. Opinnäytetöiden voidaan nähdä olevan myös yksi keino nuorten osallisuuden mahdollistamiseksi. Opinnäytetöiden odotettiin valmistuvan 2015 vuoden aikana. Opinnäytetöiden myötä hankkeessa luovuttiin suunnitellusta oman tutkimuksen tekemisestä ja tämä osaltaan vapauttaa resursseja muuhun hanketyöhön.

Vuoden alussa valmistuneen palveluiden saatavuutta koskevan selvitystyön pohjalta käynnistettiin nuorten palveluohjauksen kehittämiseen tähtäävä työ. Johtuen moninaisista lainsäädännön muutoksista sekä kunta ja palvelurakennemuutoksista, päädyttiin hanketyö käynnistämään yksittäisistä kunnista, isompien alueiden sijaan. Pilotiksi lähtivät Kannus ja Perho. Näissä kunnissa käynnistyi syksyn 2014 aikana nuorten matalan kynnyksen palveluiden kehittämiseen pyrkivä työ, jonka tuotoksena kehitettiin palveluohjausmalleja tukemaan kunnan sisällä sekä kunnallisten että kolmannen sektorin ja järjestötoimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Pilotityössä edettiin toimintavuoden aikana vaiheeseen, jossa nuorten palvelujärjestelmä on mallinnettu kunnissa yhteisesti sovitulla tavalla ja siinä on nostettu esiin mm. kolmannen sektoritoimijoiden tuottamat hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä lisäävät palvelut. Nuoret haluttiin osallistaa kehittämistyöhön siten, että nuorten osallisuus toteutettiin erillisenä osana muuta pienryhmätyöskentelyä omana asiantuntijaryhmänään, jonka kannanotoilla haluttiin ohjata pienryhmien toimintaa. Tähän päädyttiin siksi, että nuorten osallisuudessa haluttiin

korostaa etenkin kuulemista ja osallisuutta, ilman että nuoria vastuutetaan lopullisesta palvelujärjestelmäkuvauksen tuottamisesta tai suunnittelusta. Kaikki pientyöryhmän tuottamat palvelukuvaukset arvioitiin nuorten ryhmissä.

Kunnissa on myös rakennettu ja tuettu keskustelemaa toimintakulttuuria eri toimijoidenvälille erityisesti nuorten palveluiden tuottamisen puitteissa. Hanketyössä luotujen verkostojen kautta on saavutettu tuloksia muun muassa nuorten työpajatoiminnan syntyminen ja käynnistyminen Kaustisen seutukunnan alueella. Tämän toteutuminen tuo merkittävän parannuksen nuorten tilanteeseen alueella. Tähän liittyen hanke oli mukana suunnittelemassa Kokkolan lasten- nuorten ja lapsiperheiden palveluiden samoihin tiloihin keskitettävää yhteistoimintaa. Osana suunnittelutyötä tässä työryhmässä perehdyttiin muualla maassa tehtyihin toimiin, joissa palveluita on koottu saman katon alle matalan kynnyksen periaatteella. Yhtenä malleista työryhmän kiinnostuksen herätti Tampereen kaupungissa toteutettu malli Nuorten talosta ja Tipotien sosiaali- ja terveystalosta. Vartu- hanke koordinoi työryhmälle tutustumismatkan Tampereella toimivaan Nuorten taloon sekä Tipotien sosiaali- ja terveysasemalle. Tutustumismatkalle osallistui kaikkiaan 12 toimijaa eri organisaatioista.

Vuoden 2015 aikana hanke oli mukana luomassa nuorisovaltuustojen toimenkuvaa kunnassa tavalla, joka tukee aktiivista kansalaisuutta ja osallisuutta. Hankkeen sidosryhmien tiedotusta toteutettiin ensisijaisesti sähköpostitse. Hankkeessa tuotettiin kevään 2014 aikana kaksi sähköistä tiedotuskirjettä, joissa kuvattiin hankkeen kuulumisia ja kerrottu hankkeen etenemisestä. Tavoitteena on tuottaa kaksi tiedotuskirjettä myös syksyn aikana. Keväällä avattiin hankkeen omat Facebookin sivut. Facebook sivujen kautta oli tarkoituksena paitsi tiedottaa hankkeen kuulumisia, myös jakaa mielenkiintoisia nuoriin ja palvelujärjestelmään liittyviä artikkeleita. Facebook-sivujen päivittäminen on pyritty pitämään koko hankeajan aktiivisena ja sen kautta on haluttu jakaa tietoa reaaliajassa.

Syksyn 2014 aikana pyrittiin tiivistämään ja konkretisoimaan edelleen yhteistyösopimuskuppaneiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Yhteistyösopimusten kautta solmittu kumppanuus haluttiin pitää elävänä ja aktiivisesti kumpaakin osapuolta hyödyttävänä.

Alueellisille toimijoille järjestettiin yksi yhteinen koulutuspäivä syyskuussa 2014. Ensimmäisen seminaarin teemaksi valikoitui nuorten palvelut ja etenkin niiden saatavuuden ja saavutettavuuden teemat. Korkealaatuiseen, ”Nuoret palveluissa”- seminaariin osallistui kaikkiaan 110 henkilöä. Seminaarista, kuten kaikista hankkeen järjestämistä tilaisuuksista, kerättiin osallistujapalaute osana hankkeen arviointia.

Toimintavuosi 2015

2015 vuoden toiminnan pääpainoksi oli suunniteltu pilottikuntien prosessien auki kirjoituksen kautta tapahtuvaan muiden toiminta-alueen kuntien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Hankekauden alussa valmistui myös projektiryhmän tuotoksena erillinen, laajempi ja tarkennettu puolivälin arviointiraportti.

Kolmannen toimintavuoden tavoitteena oli niin ikään edelleen vahvistaa toimijoiden yhteistyön edellytyksiä moniammatilliseen ja poikkisektoraaliseen yhteistyöhön, erinaisten verkostotyön kehittämisen keinoin. Järjestöjen ja kunnan toimijoiden yhteistyön vahvistamiseksi sekä järjestötyön esiin nostamiseksi, järjestettiin toukokuussa 2015 maakunnan kaikille kolmannen sektorin, järjestöjen ja kuntien toimijoille suunnattu ”Mahdollisuuksien maanantai”-työskentelyseminaari. Tilaisuuteen osallistui kaikkiaan 48 osallistujaa.

Vuonna 2013-2014 laadittu kuulemisten koontiraportti pääsi mainintana mukaan myös Nuorisotutkimusseuran keväällä 2015 julkaistua ”Nuoret luukulla”- raporttiin. Tämänkaltaisen viittaus loi hankkeessa tehdyille työlle puitteita rakentua osaksi suurempaa kontekstia.

Hanke oli toimintavuoden aikana myös mukana valmistelemassa ja työstämässä keväällä 2015 myönteisen rahoituspäätöksen saanutta Ohjaamo – hanketta, jossa pyritään erityisesti kehittämään nuorten tieto- ja neuvontapalveluita Kokkolan ja Kaustisen seutukunnanalueella. Ohjaamo-hankkeen työ tukee VARTU hankkeen tavoitteiden mukaista toimintaa nuorten työelämään ja opintoihin liittyvän ohjauksen sekä palvelujärjestelmän kehittämisen osalta.

Hanke sai yhteistyösopimustahoilta toiveen lähteä kehittämään maakunnallista toimintamallia nuorten kouluhaluttomuuden varhaiseen puuttumiseen. Tavoitteena oli luoda malli, jossa luodaan lisää keinoja puuttumiseen koulukontekstin sisälle ja välttämään turhilta lastensuojeluilmoituksilta. Hankkeen toimesta järjestettiin kaikkiaan kolme erillistä tilaisuutta (Kokkola, Veteli ja Kannus) tähän liittyen. Kouluhaluttomuus tematiikkaa käsitteleviin tilaisuuksiin osallistui yhteensä 63 lasten ja nuorten kanssa toimivaa ammattilaista. Kouluhaluttomuuteen liittyen tehtiin myös kaikki maakunnan yläkoulut kattava kartoitus kouluhaluttomien nuorten määriin ja syihin liittyen. Kehittämistyön toteuttamisesta otti vastuun lopulta Kokkolan kaupungin sivistystoimi, joka loi alkuun paikallisen toimintamallin, jota voidaan pilotointijakson jälkeen hyödyntää maakunnassa laajemmaltikin.

Vuoden päätavoite oli, että sen päätteeksi suurimmassa osassa alueen kuntia on kehittämistyön tuloksena kuvattu nuorten matalan kynnyksen palvelut sekä tarkennettu palveluohjausta niissä. Tämän kehittämistyön prosesseissa on tavoitteena tuoda yhteen toiminta-alueiden kuntatoimijoita ja järjestöjä/kolmannen sektorin toimijoita. Tähän liittyen hanke toimi koollekutsujan maakunnassa toimivien nuorten ohjauksen ja palveluverkoston yhteisen kokoontumisen koollekutsujana. Yhteiskokoontumisen tavoitteena oli luoda tilaisuus eri alueilla toimivilla verkostoilla vaihtaa hyviä kokemuksia sekä ajatuksia alueen lapsiin ja nuoriin liittyvien asioiden osalta.

Toiminnallisesti tähän liittyen oli suunniteltu, että hanke osallistaisi kunnan eri toimijoita (kunnalliset, järjestöt, asukkaat) tuettuna kuntakohtaisen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatimiseen, jonka myötä ajateltiin luotavan paremmat edellytykset järjestöjen osallisuudelle nuorten palveluissa sisäänkirjoittamalla ne osaksi kunnan strategista toimintaa ohjaavaan suunnitelmaan. Kuntakohtainen suunnitelma ajateltiin täydentävänä ja syventävänä maakunnalliselle lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmalle. Tavoitteena tässä oli erityisesti nostaa esiin järjestöjen roolia osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden edistäjänä lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen viitekehyksestä. Nuorten osallisuuden kautta haluttiin erityisesti vahvistaa nuorten kuulemistä ja osallisuutta osana heille suunnattujen palveluiden kehittämistä. Kuntakohtaisen suunnitelman laatimisesta luovuttiin osana kevään rahoittajatapaamisessa saatuja tarkennettuja linjauksia.

Uutena toimintana hankkeessa ideoitiin ja käynnisteltiin ”Järjestöjen nuorisotalkoot” toimintaa. Uudenlaisen toiminnan tavoitteena oli nostaa esille järjestöjen roolia nuorten hyvinvointia lisäävänä sekä terveyttä että osallisuutta tukevana toimintona. Tässä yhteydessä kartoitettiin myös alueella toimivia nuorille suunnattuja matalan kynnyksen järjestöpohjaisia ns. kriisipalveluita. Näiden järjestöjen toimintaa markkinoitiin kouluille mm. jakamalla erikseen tilattua markkinointimateriaalia. Järjestöjen nuorisotalkoiden kautta haluttiin myös välillisesti luoda järjestöille mahdollisuuksia tavoittaa uusia nuoria harrastajia osaksi toimintaansa. Talkoiden osana haluttiin houkuttaa järjestöjä myös uudenlaiseen yhteistyöhön keskenään, nuorille suunnattavien tapahtumien ja toimintojen tuottamisessa. Järjestöjen nuorisotalkoiden suunnittelu- ja valmistelutyötä toteutettiin vuoden 2015 syksy.

Vuoden aikana toteutettiin kaksi laajamittaista arviointikyselyä sekä tuotettiin kolme hanketiedotetta.

Toimintavuosi 2016

Hankkeen viimeisen toimintavuoden tavoitteiksi oli määritelty järjestöjen nuoristalkoiden loppuunsaattaminen sekä poikkisektoraaliseen yhteistyön vahvistaminen yli hallintokuntarajojen. Erityinen päätavoite oli nuorten, järjestöjen ja kuntien välisen yhteistyön lisääminen ja vahvistaminen. Tavoitteeksi asetettu alueellisen yhteistyön ja palveluohjausmallien kehittäminen osana kuntayhteistyötä saatettiin loppuun hankkeen puitteissa keväällä 2016. VARTU -hankkeen toimesta valmistui vuoden 2016 aikana nuorten palveluita koskevat kunnittaiset palvelukartat kaikkiin alueen kuntiin. Palvelukartat tuotettiin yhteistyössä kunnassa toimivien tahojen kanssa ja niiden toimivuus arvioitiin kunnan nuorista kootuissa raadeissa. Kaikista kunnista vain Perho ja Kannus päättivät sijoittaa kartat kaikkien kuntalaisten saataville verkkosivulleen. Tähän päätökseen on osaltaan vaikuttanut Sote-uudistuksen mukanaan tuoma toimintaympäristön muutos jonka seurauksena hankkeessa laaditut kartat ovat vaarassa ”vanhentua” nopeammin kuin kyettiin ennakoimaan. Nuorten palveluiden kartoittaminen osoittautui haasteelliseksi jatkuvasti uudistuvassa toimintaympäristössä.

Nuorten matalan kynnyksen palveluiden kehittämistyön pääpaino hankkeen osalta oli nuorten portaattoman hoidon moniammatillisen ja poikkihallinnollisen työryhmän toiminnan jatkaminen. Hankkeen päättyessä tämän työryhmän kokoonpano on saatu jo vakiinnutettua. Työryhmässä kehitetyn yhteistyön tuotoksena vuoden 2017 alussa käynnistyi alueellinen pilotti koskien nuorten psykiatrisen ja päihdehoidon tarpeen arviointia. Tämä muodostettava tiimi rakentuu osaksi alueella alkuvuodesta toimintansa käynnistynyttä SoTe-uudistuksen mukaista keskipohjalaista Soitea.

Järjestöjen roolin esiin nostamista alueella tehtiin hankkeessa Järjestöjen nuorisotalkoot työnimellä. Tähän liittyen järjestettiin kaikissa alueen kunnissa lukuun ottamatta Kannusta ja Toholampia, järjestöjen, kunnan ja nuorten yhteisiä kohtaamisia 1-2 osassa. Kohtaamisiin kutsuttiin kohdennetusta alueen nuorten kanssa jo toimivia järjestöjä, sekä niitä joilla ei vielä suoranaista nuorisotoimintaa ole. Kuntien puolelta kohtaamisiin kutsuttiin sosiaali- terveys- ja sivistyspuolen toimijoita. Niissä kunnissa, kun se oli mahdollista, kohtaamiset järjestettiin yhteistoiminnassa nuorten (esim. nuorisovaltuusto) kanssa, ja nuoria kutsuttiin oppilaitosten ja kuntatiedotteiden kautta mukaan tapahtumaan. Ajatuksena oli luoda uudenlaista yhteistyötä kuntien ja järjestöjen välille nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden sekä matalan kynnyksen palveluiden tuottamiseksi. Nuorten osallisuuden kautta haluttiin luoda vaikuttamisen mahdollisuuksia palveluiden tuotantoon sekä ”normalisoida” edelleen nuorten osallisuutta heille suunnattavien palveluiden suunnittelussa. Tavoitteena oli myös luoda kunnittaisia järjestöjen palvelukarttoja, tavoite jäi toteutumatta koska järjestöiltä ja kunnista ei löytynyt halukkuutta palvelukarttojen ylläpitoon ja päivittämiseen hankkeen päättyessä.

Osana portaattoman hoidon kehittämistyöryhmän työtä, hanke järjesti keväällä suunnittelupäivän alueen lasten – ja nuorten päihde- ja mielenterveystyö tekeville sekä kouluterveydenhuollon toimijoille. Kaikkiaan päivään osallistui 49 henkilöä. Päivän työryhmäosion tuotoksista laadittiin hankkeen toimesta koonti ja erillinen sisällön analyysi nuorten portaattomien palveluiden kehittämiseksi. Päivästä kerätyssä palautteessa, osallistujat arvoivat päivän hyödylliseksi, erityisesti työryhmätyöskentelyn osuutta pidettiin tärkeänä.

Viimeisen toimintavuoden aikana hanke loi yhteistyössä Ehjä ry:n kanssa uudenlaisen kolmannen sektorin ja kunnallisen toimijoiden yhteisen monialaisen verkoston. Nuorten asioiden aamiaisverkoston nimellä toimiva verkosto on tapaamisissaan synnyttänyt monenlaista uutta yhteistyötä etenkin kolmannen sektorin ja kunnallisten toimijoiden kesken. Verkoston toiminta on vakiintunut. Viimeisen toimintavuotensa aikana hanke oli myös mukana aktiivisesti kehittämässä Keski-Pohjanmaan sosiaalipsykiatrisen yhdistyksen omia nuorten matalan kynnyksen ryhmiä, joiden yhteistyössä uudistettu toiminta käynnistyi 2017 alusta.

Hanke oli mukana kehittämässä kouluilla tehtävää lapsille ja nuorille sekä vanhemmille suunnattavaa päihdetyötä yhteistyössä pilottikoulun ja vanhempainraadin kanssa. Koulut jatkavat kehittämistyötä itsenäisesti hankkeen päätyttyä.

Viimeisen toimintavuoden aikana hankkeessa tuotettiin kaksi hanketiedotetta. Loppuvuodesta arvioitiin, että osa toimista tulee jatkumaan vuoden 2017 alun. Koska hanke käynnistyi suunniteltua myöhemmin, päätettiin hanketta jatkaa aloitettujen toimien loppuunsaattamiseksi. Molemmat hanketyöntekijät työskentelivät vuoden 2017 tammikuun ja helmikuun osa-aikaisena hankkeen loppuunsaattamiseksi.

Yhteenveto

Hankkeen viimeisten toimintavuosien erityisen haasteen muodosti meneillään oleva kansallinen sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmän uudistus, jonka mukainen toiminta käynnistettiin verraten paljon muuta maata aikaisemmin Keski-Pohjanmaalla jo 1.1.2017. Palvelujärjestelmän uudistus vaikutti merkittävästi hankkeen tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn ja viimeisen vuoden aikana tärkeimmäksi tavoitteeksi määriteltiin erityisesti järjestöjen ja kuntien välisen yhteistyön alueellinen vahvistaminen, järjestöjen aseman vahvistaminen nuorten matalan kynnyksen palveluiden tuottajana sekä hyvinvoinnin ja osallisuuden lisääjänä.

Omanlaisensa haasteen hankkeelle on tuonut henkilöstövaihdokset niin yhteistyötahojen kanssa kuin hankkeen oman projektityöntekijän vaihtuminen toimintavuoden keväällä. Tehdyn hanketyön vahvuutena oli työparien välinen hyvä yhteistyö sekä esimiestuki. Hankkeen vahva verkottuminen paikallisten toimijoiden kanssa mahdollisti osaamisen jakamisen ja vahvemman vaikutuksen. Sote-uudistuksen vuoksi verkostoituminen oli keskeinen keino yrittää saavuttaa hankkeelle asetettuja tavoitteita. Koko hankkeen toiminnan ajan hankkeen työntekijät solmivat aktiivisesti kontakteja hankekuntiin, järjestöihin, seurakuntiin, ja oppilaitoksiin.

Kiinnostuksen herättäminen ja yhteistyön rakentaminen kunnan toimijoihin ja päättäjiin ei automaattisesti ollut helppoa. Hankkeita ja toimijoita on paljon ja kunnissa on selvästi nähtävissä eräänlainen ”hankeähky”. Myös Keski-Pohjanmaan oman sote-uudistuksen myötä tapahtui paljon isoja organisatiomuutoksia, jotka osaltaan heikensivät kuntatoimijoiden kykyä ja halukkuutta sitoutua hankkeeseen. Keskeisen kuntayhteistyön rakenteellisen haasteen muodosti se, että nuorten asioiden vastuu hajaantuu useille eri toimijoille kunnissa, eikä kukaan ole kokonaisvastuuta. Johtuen alueellisen sote-organisaation rakentumisvaiheesta oli ylemmän tason päättäjiä paikoin vaikea saada mukaan hankkeeseen. Ilman johdon sitoutumista uusia toimintamalleja on vaikea luoda ja melkein mahdotonta juurruttaa palvelujärjestelmään.

Hankkeen päätösvaiheen arviointi toteutettiin puhelinhaastatteluin, joissa kerätyn palautteen perusteella suurin osa yhteistyötahoista koki saaneensa konkreettista hyötyä hankkeesta mm. uusien yhteistoimintatapojen ja verkostojen syntymisen kautta. Myös kuntiin luodut palvelukartat koettiin konkreettisena hyötynä ja toimintaympäristön uudistuksessakin hyvänä pohjana uudenlaisia palveluita suunniteltaessa. Konkreettisina esimerkkeinä tuotiin esiin hankkeen käynnistämisen yhteistyön kautta Kaustisen seutukuntaan saatu nuorten työpaja. Nuorten kouluhaluttomuuden varhaisen tuen toimintamallin rakentuminen alueelle tuotiin myös esille hankkeen myönteisenä tuloksena. Järjestöjen nuoristalkoiden osalta suurimmaksi hyödyksi arvioitiin nuorten ja järjestöjen välisen vuoropuhelun lisääntyminen sekä kuntatoimijoiden aiempaa parempi ymmärrys järjestöjen toiminnasta ja mahdollisuuksista nuorille esim. erinäiset matalan kynnyksen ryhmät tai mm. ajokortti työelämään - valmennus. Viimeisinä hankeyhteistyönä luodun nuorten kanssa toimivien aamiaisverkoston, on koettu tuovan välitöntä konkreettista hyötyä lisäämällä uusien palveluiden näkyvyyttä ja nuorten sujuvampaa ohjautumista. Haastatellut nuoret kokivat vaikutusmahdollisuuksiensa lisääntyneen.

Jo tässä vaiheessa hanketta on käynyt ilmi, että edellä mainitut erilaiset uudistukset antavat omat haasteensa hankealueen kehittämistyölle. Monella tasolla yhtä aikaa tapahtuvat uudistukset asettavat kunnat ja niiden palvelut haastavaan asemaan. Kentällä on nähtävissä tietynlaista uupumusta liittyen monenlaisiin muutoksiin, kehittämistöihin ja uusiin velvoitteisiin. Kuntien tiukka taloudellinen tilanne ja rajalliset resurssit vaikuttavat myös kehittämistyön eteenpäin viemiseen. Näiden myllerrysten keskellä kaikenlainen kehittämistyön esittely ja tarjoaminen kuormitetulle kentälle on ollut haasteellista. Hanketyöntekijöiltä se edellyttää ammattitaitoa ja näkemystä sekä aktiivista työtettä ja kykyä muuttaa suuntaa nopeasti. Parhaimmillaan hanketyö voi kuitenkin tarjota kunnille lisätukea ja osaamista siihen välttämättömään kehittämistyöhön, jota moni lainsäädännön uudistuskin painottaa.

Monessa alueen kunnassa tämä hyöty ja mahdollisuus on jo nähty sekä tukeen tartuttu. Hanketyötä tekevien järjestöjen osalta voimakkaasti muuttuva toimintaympäristö on sekä uhka, että mahdollisuus. Parhaimmillaan lasten ja nuorten palveluiden kehittämiseen liittyvä hanketyö tarjoaa järjestöille mahdollisuuden olla osaltaan luomassa siltoja kuntien ja järjestöjen sekä kolmannen sektorin toimijoiden välille ja tätä kautta olla parantamassa nuorten matalankynnyksen palvelukokonaisuutta.